

Cumhuriyet Edebiyatında “Münevver Aydın Tipi ve İnsan Motifi”

1923'ten sonra oluşan münevver insan tipi, kültür değişimine bağlı olarak bir takım değişiklikler kazanmıştır. Bu değişimin ölçütü, halkın gelenekleri ile sanatkârların estetik yorumlarında, aydınların tavırlarında ve nihayet devlet politikaları ile oluşan tercihlerde aranmalıdır. Aydın prototipleri çizilirken bu husus çok büyük önem taşıyacaktır. Asırlarca alplerde, erenlerde, din adamlarında, eğitimcilerde aranan aydın prototipi, [Tanzimat Edebiyatı](#)ndan sonra ediplerde aranmış; Cumhuriyetten sonraki dönemde de **edebiyatın** aydın tipolojisi içindeki etkisi belirginleşmiştir. Sosyal hayata fonksiyonel bir şekilde birikimler aktaran edebî eserleri inceleyenler, bu hususa özellikle dikkat etmelidir.

Türk dünyası ile Türkiye arasında kurulacak ilişkilerin en önemli zemini tarih ve edebiyat birliğinde aranmıştır. [Cumhuriyet Edebiyatı](#)'nın da böyle bir bahtiyarlığı olmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonraki Türk edebiyatı içinde, medya ve medya okuryazarlığı edebiyatın ve kelimelerin işlevini üstlenmeye aday gibi görünmektedir. Yüksek teknoloji destekli, bol çağrışımlı ve kurgudan çok sanal dünyaya açık sanat eserleri ve onun teknik, mekanik ve otomatik donanımları, edebiyat sosyolojisinin dokümanlarını değiştirmeye başlamıştır. Edebiyat tarihlerini kaynak göstermeye çalışan araştırmacılar git gide radyo, televizyon ve bilgisayar programlarını da bibliyografik künye şeklinde dipnot göstermektedirler. Hızlı hayatı; fastfood gibi, metro gibi, faks gibi rumuzları; sanat eserinde barındıran ve bu zemini kurgu ile karşılaştırmamıza imkân veren medya, iletişim mesleğinin bütün mesleklere uzanan kolları gibidir.

Bunlar ile edebî metin arasında ilişki kurabilenler, edebiyatı sosyal hayata daha kolay aktarabileceklerdir. Bu noktada hem batıdaki [edebi akımlarını](#) hem doğu akımlarını değerlendiren anlayışlara ihtiyaç vardır. Belki de doğu akımları, batı akımları gibi büyük değişimler göstermez ve doğunun öğretileri, önceki kabulleri her zaman reddetmez ama yeni oluşumları az veya çok ihsas ettirir. Edebiyat içindeki bazı teknik özellikleri mesela [edebi sanatları](#) bu bakış açısıyla yorumlamak mümkündür. Örnekleri çoğaltacak olursak şu karşılaştırmaları yapabiliriz: Sebki-hindî ile postmodernizm, mazmunlar ağı ile [sembolizm](#), siyer ve sîret ile [biyografi](#) ve psikanaliz, istiare ile allegori iki farklı cephede yer alan düşman kavramlar olarak değil kaynakları farklı ve fakat birbirinin açılımına yardım edecek

dost kavramlar, kardeş kavramlar, birbirleri ile entegre olabilen kavramlar hüviyetiyle değerlendirilmelidir.

İnsan sosyal bir varlıktır. İnsan düşünen bir canlıdır. Şimdilerde ortaya çıkan ve edebî eserlere akseden insan nedir? Hangi özellikleriyle değerlendirilmelidir? **Cumhuriyet dönemi edebiyatı** araştırmaları, yeni insan tiplerine ve Karakterlerine âit fikirler üretmelidir. Bu noktada temel hareket noktamız, zamanımıza kadar ulaşan edebî yayınlardır.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, insanın ve cemiyetin değişikliğine bağlı bir dönemdir. Temel şemsiye, millî kültürlerde ifadesini bulan kalıplarla var oluş hakikatine bağlanarak, diğer kültürlerdeki var oluş anlayışlarına entegre olarak bu değişim sürecinde aranmalı, ilim ve teknolojinin fonksiyonu öne çıkarılmalıdır. İnsan unsuru, ilim ve tekniğin buluşlarında kaybolmamalıdır.

Cumhuriyet dönemi aydınları ilim ve teknoloji vesilesiyle, edebî metinlerdeki mahiyet ve fonksiyona bağlı olarak estetik ve teknik yapıyı öncelikle değerlendirmelidir; diğer hususlar, ikinci dereceden bir tercih olarak incelenmelidir.

Bilim ve edebiyat yoluyla müktesebi yaşamadan güç ve kuvvet arama; her inancı sorgulama, diğer kültür unsurlarını kendi kültürü yerine ikame etme, değişen insanın silahı hâline gelme; kısa dönemdeki geçici eğitim politikalarına alet olma, siyasi güç oluşturma, kitle hareketlerini bir İdeoloji ile yönlendirme gibi hedefler, edebiyat eğitime yansıyan edebiyatın ve sanatın mahiyetine de fonksiyonuna da aykırı görünmektedir. Yapılacak değerlendirmeler, ilmî metotları dikkate almakla birlikte sanatın mahiyetini ve cemiyetin kültür değerlerini hesap etmek zorundadır.

Cumhuriyetin ilanından sonraki Türk edebiyatının ilk yılları milli edebiyatın etkisi altındadır. Cumhuriyetten sonraki Türk şiirinin Orta-Asya'dan başlayan Türk şiir geleneğinin bir devamı olduğu tartışmasız olarak kabul edilir. Bu gelenek, millî edebiyat süzgeciyle cumhuriyetin ilk yıllarındaki eserleri kaplayacaktır.